

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
„ДОНБАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ”

ГОНЧАРЕНКО Олена Володимирівна

УДК 378:[37.018.46 : 323.3-057.34(044)]

**ПІДГОТОВКА ФОРМАТОРІВ ДО РОБОТИ В СИСТЕМІ
ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ У ФРАНЦІЇ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Слов'янськ – 2015

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Харківському національному педагогічному університеті імені Г. С. Сковороди, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор наук з державного управління,
доцент
Калашник Надія Сергіївна,
Запорізький національний університет,
доцент кафедри соціальної філософії та
управління.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Плахотнік Ольга Василівна,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
професор кафедри соціальної роботи та
педагогіки;

кандидат педагогічних наук, доцент
Каплун Сергій Олексійович,
Національна академія
Національної гвардії України (м. Харків),
доцент кафедри економічних дисциплін
факультету економіки та менеджменту.

Захист відбудеться 03 грудня 2015 р. о 14.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 12.112.01 у Державному вищому навчальному закладі „Донбаський державний педагогічний університет” за адресою: 84116, м. Слов’янськ, Донецька область, вул. Г. Батюка, 19, ауд. 201.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Державного вищого навчального закладу „Донбаський державний педагогічний університет” за адресою: 84116, м. Слов’янськ, Донецька область, вул. Г. Батюка, 19.

Автореферат розіслано 02 листопада 2015р.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

С. М. Курінна

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Одним із дієвих шляхів створення ефективної системи безперервної освіти є впровадження позитивного зарубіжного досвіду, на чому й наголошується в Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. За роки незалежності саме європейські пріоритети визнавалися Україною як основні орієнтири для системи вищої освіти. Особливо важливим це є для системи підвищення кваліфікації державних службовців у контексті входження до ЄС, про що свідчать Стратегія реформування системи державної служби в Україні; Концепція адаптації інституту державної служби України до стандартів Європейського Союзу; матеріали прес-служби Нацдержслужби України з розвитку та модернізації системи навчання та підвищення кваліфікації державних службовців та ін. Побудувати ефективну систему підвищення кваліфікації державних службовців та осіб місцевого самоврядування можливо за умови посилення практичної спрямованості підвищення кваліфікації залученням до викладання фахівців-практиків, яких ще потрібно готувати до такого виду діяльності та які згідно із Законом України „Про вищу освіту” 2014 року включені до учасників освітнього процесу. Їх роль, функції, обов’язки не визначені, методи їх підготовки в українській теорії та практиці професійної освіти ще не розроблені.

Одним із лідерів підготовки і підвищення кваліфікації державних службовців на європейському просторі є Франція. Створивши систему професійного навчання державних службовців у середині ХХ століття, ця країна успішно реформує її та увійшла у ХХІ ст., утримуючи лідерські позиції з питання якісної безперервної освіти державних службовців у світі. Французька модель підвищення кваліфікації державних службовців була взята в Україні за взірць при розбудові та інституалізації вітчизняної державної служби. Ефективність системи підвищення кваліфікації державних службовців у Франції пояснюється, зокрема, і розвитком діяльності таких специфічних суб’єктів професійного навчання державних службовців, як форматори, що здійснюють практичну частину підвищення кваліфікації державних службовців за умови власної спеціальної підготовки до такої роботи. В Україні форматорів можна порівняти з фахівцями-практиками. Тому досвід підготовки форматорів Франції до педагогічної діяльності в системі підвищення кваліфікації становить науковий інтерес і практичну значущість у контексті реформування системи підвищення кваліфікації державних службовців в Україні.

У наукових працях Л. Плаксія, Н. Протасової, В. Яцюка розглядається специфіка навчання в рамках підвищення кваліфікації державних службовців. В. Гошовська, В. Луговий, О. Оболенський та інші визначають важливість практичного компонента змісту навчання та вказують на недоліки його забезпечення. Освітняни С. Броннікова, Л. Журавська, Л. Ларіна, Ю. Сурмін доводять доцільність використання активних методів навчання (тренінгів) у процесі підвищення кваліфікації державних службовців, але й наголошують на відсутності підготовки фахівців, які мають їх проводити. У дослідженнях О. Дубасенюк, О. Комара, Л. Лук’янової, С. Яшника, присвячених зарубіжному досвіду з питань андрагогіки, робиться акцент на недостатній підготовці викладачів, які надають

освітні послуги дорослим в Україні. Але термін „форматор” залишається за межами наведених наукових праць, хоча форматори, післядипломна освіта й освіта дорослих перебувають у нерозривному зв'язку в дослідженнях французьких учених із питань професійного навчання.

Як засвідчує французький досвід (Ж. Аллуш-Бенейон, Т. Ардуано, Ж.-Ф. Блен, М. Васкансело, Р. Ватьє, К. Дюбар, Р. Сенсольє, Ж.-Ж. Шефкнехт), форматори залучаються до процесу підвищення кваліфікації державних службовців із метою посилити саме практичний компонент змісту навчання в рамках підвищення кваліфікації. Огляд наукових досліджень дозволяє говорити, що, незважаючи на наявність розробок щодо досвіду підвищення кваліфікації державних службовців у європейських країнах та значної кількості наукових досліджень із питань післядипломної освіти, французький досвід підготовки форматорів до роботи в системі підвищення кваліфікації державних службовців залишається маловивченим.

Доцільність дослідження зазначеної проблеми пов'язана з необхідністю подолання наявних *суперечностей*: між очікуваннями державних службовців практичної спрямованості процесу навчання в рамках підвищення кваліфікації та недостатнім рівнем підготовки фахівців-практиків до здійснення процесу навчання; між підготовкою фахівців-практиків та відсутністю розробленості змісту, форм і методів такої підготовки; між відсутністю визначення місця, функцій, обов'язків фахівців-практиків у системі підвищення кваліфікації державних службовців України та вимогою включення їх до переліку учасників освітнього процесу законом України „Про вищу освіту”.

Актуальність окресленої проблеми, її недостатня теоретична та практична розробленість з урахуванням вітчизняних суперечностей зумовили вибір теми дослідження **„Підготовка форматорів до роботи в системі підвищення кваліфікації державних службовців у Франції”**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота є частиною комплексної теми „Сучасні освітньо-виховні технології в підготовці майбутніх учителів” (державний реєстраційний номер 0111U008876), дослідження якої здійснює кафедра теорії і методики професійної освіти Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди.

Тема дисертації затверджена вченою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (протокол №5 від 07.11.2014 р.) та узгоджена в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні НАПН України (протокол № 8 від 25.11.2014 р.).

Об'єкт дослідження – процес підвищення кваліфікації державних службовців.

Предмет дослідження – зміст, форми і методи підготовки форматорів до роботи в системі підвищення кваліфікації державних службовців у Франції.

Мета полягає в дослідженні змісту, форм, методів підготовки форматорів у Франції задля визначення шляхів упровадження позитивного досвіду в систему підвищення кваліфікації державних службовців в Україні.

Відповідно до вказаної мети було поставлено такі основні **завдання**:

1. Дослідити ступінь науково-педагогічної розробленості проблематики підвищення кваліфікації державних службовців в українській та французькій фаховій літературі, з'ясувати значення і можливості підготовки форматорів.

2. Розглянути теоретичні засади і структуру педагогічної діяльності форматора як фахівця-практика державної служби в процесі підвищення кваліфікації державних службовців Франції.

3. Узагальнити теорію та практику підготовки форматорів у Франції.

4. Визначити передумови та шляхи впровадження французького досвіду підготовки форматорів до підготовки фахівців-практиків системи підвищення кваліфікації державних службовців України.

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять: науково-теоретичні засади підвищення кваліфікації державних службовців (В. Гошовська, Л. Журавська, Т. Кагановська, Н. Калашник, Н. Ларіна, Г. Леліков, В. Луговий, О. Мельников, М. Міненко, О. Оболенський, Л. Плаксій, Н. Протасова, С. Хаджирадєва та ін.); теоретичний аналіз вітчизняних авторів щодо вивчення та запозичення французького досвіду з питань підготовки та підвищення кваліфікації державних службовців (К. Баранцева, В. Гриненко, С. Каплун, Н. Колісніченко, Т. Кононенко, О. Лепеха, А. Мельник, М. Міненко, Л. Плаксій, Л. Пустовойт, В. Чмига, П. Щербаков, Ю. Яшина та ін.), а також з питань організації та розвитку системи підвищення кваліфікації педагогічних кадрів різних європейських країн (Ю. Несін, В. Олійник, В. Пашков, О. Плахотнік, С. Синенко, О. Старостіна, та ін.); теоретичні положення андрагогіки (М. Громкова, С. Змієв, П. Ленгран, Л. Лук'янова, Р. Мюкшиелі, Н. Ничкало, С. Сисоєва та ін.); науково-теоретичні та науково-практичні дослідження з підготовки форматорів (Ж. Ле Ботерф, П. Граве, Р. Дуаді, Ж. Малглев, П-М. Марколіно, П. Пастре, Г. Піно, Р. Сансальє, А. Фонтено та ін.).

Джерельною базою дослідження є закони України „Про вищу освіту”, „Про державну службу”, „Про службу в органах місцевого самоврядування”, „Про стратегію реформування системи підвищення кваліфікації державної служби в Україні” нормативно-правові акти, накази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, розпорядження Кабінету Міністрів України, звіти центрів підвищення кваліфікації державних службовців України, звіти з оцінки політики підвищення кваліфікації державних службовців Франції та інші нормативні документи та статистичні дані Франції.

Для розв'язання поставлених завдань передбачено застосування комплексу таких **методів дослідження**: 1) теоретичних: загальнонаукові методи дослідження (теоретичний аналіз, порівняльний аналіз, синтез, зіставлення, моделювання, узагальнення, систематизація теоретичних та емпіричних даних) – з метою вивчення нормативних документів, що регулюють функціонування системи підвищення кваліфікації як в Україні, так і у Франції; методичної літератури з проблем дослідження, навчально-методичних матеріалів, що характеризують практику проведення процесу навчання в рамках підвищення кваліфікації державних службовців та підготовки форматорів; 2) емпіричних: методи опитування, тестування, анкетування, рейтингове оцінювання.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в тому, що: *уперше*: науково обґрунтовано сутність і структуру педагогічної діяльності форматора як суб'єкта освітнього процесу в системі підвищення кваліфікації державних службовців Франції; розкрито мету, зміст, форми, методи підготовки форматорів до роботи в системі підвищення кваліфікації державних службовців Франції; визначено теоретико-методологічні основи підготовки форматорів (інженерія навчання, педагогічна інженерія); до понятійно-категорійного апарату теорії та методики професійної освіти введено терміни „форматор”, „професіоналізація форматорів”, „педагогічна інженерія”, „професійна дидактика”, „інженерія професійної дидактики”; *удосконалено*: шляхи реалізації неформальної професійної освіти дорослих, зокрема навчання за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій; *набули подальшого розвитку*: шляхи реалізації Європейських стандартів безперервної професійної освіти в Україні (навчання протягом життя, індивідуальний підхід тощо); шляхи застосування інформаційно-комунікаційних технологій в неформальній професійній освіті.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що було запропоновано шляхи впровадження французького досвіду підготовки форматорів до практики підготовки фахівців-практиків системи підвищення кваліфікації державних службовців в Україні та розроблено педагогічний інструментарій у вигляді освітнього веб-ресурсу (<http://www.osvitagov.in.ua>), програма, методичні рекомендації, педагогічний гід для самоосвіти державних службовців і фахівців-практиків державної служби; розглянуті моделі підвищення кваліфікації державних службовців Франції можуть бути запозичені в Україні. Матеріали дисертаційної роботи можуть використовуватись у педагогічно-організаційних заходах підготовки фахівців-практиків; під час проведення занять фахівцями-практиками (виїзні заняття, ситуативне навчання, дискусії тощо), які ставлять за мету навчити посадовців практичного застосування управлінських наук та інновацій у державній службі.

Особистий внесок здобувача в статті, опублікованій у співавторстві, полягає в обґрунтуванні необхідності створення web-ресурсу для підготовки фахівців-практиків до роботи в системі підвищення кваліфікації державних службовців та осіб місцевого самоврядування, у висвітленні понять педагогічної інженерії та професійної дидактики.

Апробація результатів дисертації. Основні результати дослідження були розглянуті на засіданнях кафедри теорії та методики професійної освіти Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, представлені в доповідях на Міжнародних та Всеукраїнських науково-практичних конференціях: „Основные парадигмы педагогики и психологии в XXI веке” (Харків, 2011), „Методология современных научных исследований” (Харків, 2011), „Модернізація загальної та професійної освіти в умовах глобального світу” (Запоріжжя, 2013), „Педагогічні та психологічні науки: актуальні питання” (Харків, 2014), „Современные проблемы и перспективы развития педагогики и психологии” (Махачкала, 2014). Результати наукових розробок використовуються Запорізьким центром перепідготовки і підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств та організацій

(акт про впровадження від 22.10.2013 р.); у навчанні фахівців-практиків Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця (довідка №14/86-47-215 від 10.11.2014 р.), а також у навчанні фахівців-практиків Центру інформаційних технологій факультету комп'ютерних наук Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна на курсах підвищення кваліфікації працівників та керівників промислових та медичних установ у галузі використання джерел іонізуючого випромінювання (акт про впровадження від 20.11.2014 р.).

Публікації. Основні положення дисертаційної роботи, її теоретичні та практичні результати викладено в 13 одноосібних публікаціях та 1 – у співавторстві, з яких 5 – у фахових наукових виданнях України, 2 – у зарубіжних виданнях, 6 – в інших виданнях та збірниках матеріалів конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (264 найменування, з них французькою мовою – 80), 9 додатків на 38 сторінках. Робота містить 9 таблиць, 19 рисунків. Загальний обсяг дисертації становить 238 сторінок, з них основного тексту – 168 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовується актуальність теми, ступінь дослідженості обраної проблеми, зв'язок роботи з науковими програмами, планами й темами, визначається мета, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, розкривається наукова новизна, практичне значення та апробація отриманих результатів, наведено дані про структуру й обсяг дисертації.

У першому розділі – „**Теоретичні питання підвищення кваліфікації державних службовців**” – досліджено ступінь наукової розробленості проблеми підготовки форматорів до роботи в системі підвищення кваліфікації державних службовців, розглянуто сучасний стан системи підвищення кваліфікації державних службовців України, до понятійно-категорійного апарату теорії та методики професійної освіти введено термін „форматор”.

Аналіз наукової літератури переконливо довів, що, по-перше, процес підвищення кваліфікації державних службовців в Україні досліджується представниками різних галузей науки, по-друге, дослідження з питань підвищення кваліфікації пов'язані з потребами органів державної влади, які, у свою чергу, залежать від змін у державному управлінні, а їх виконання забезпечується нормативно-правовими документами. Предметом наукових пошуків є: визначення особливостей процесу навчання аудиторії державних службовців, які проходять підвищення кваліфікації (В. Журавський, Л. Плаксі, Н. Протасова, С. Хаджирадева та ін.), та впровадження інновації в процес підвищення кваліфікації за напрямками: концептуальний (розробка нормативно-правового забезпечення у сфері підвищення кваліфікації); змістовий (створення нового змістового контексту в навчальних програмах, планах та навчально-методичних матеріалах відповідно до потреб державного управління); організаційний (опрацювання нових підходів до організації навчання) (В. Гошовська, Н. Калашник, О. Оболенський, Г. Опанасюк, Н. Протасова, В. Шейдеров, В. Яцюк та ін.). Специфіка навчання дорослої аудиторії державних

службовців, застосування нетрадиційних методів та форм навчання, що належить до методичного напрямку впровадження інновацій, створюють велике поле для педагогічних досліджень. Освітняни (С. Бронікова, Л. Журавська, Л. Ларіна, Ю. Сурмін, В. Тимофієв) наголошують на необхідності використання активних методів у навчанні державних службовців (метод ситуацій, метод випадків, метод дидактичних дискусій) та форм ситуативного навчання, зокрема тренінгів, що містять передові досягнення методології, педагогіки, психології та інших наук, які спрямовані на вироблення вмінь управлінської діяльності посадовців і надають можливість швидко навчатися. Наголошується, що для ефективного проведення таких занять потрібна підготовка фахівців, які мають практичний досвід роботи в органах державного управління. Про відсутність підготовки таких фахівців свідчить недостатність вітчизняних наукових досліджень.

Європейські освітні тенденції підвищення кваліфікації державних службовців в наукових студіях почали розглядатися з моменту розбудови незалежності нашої держави. На підставі наукових праць (М. Міненка, Л. Пустовойта, В. Чмиги) було встановлено схожість систем підвищення кваліфікації державних службовців Франції та України, а також з'ясовано, що французькі форматори (ситуативні, внутрішні ситуативні), які залучаються до роботи закладами підвищення кваліфікації посадовців, є аналогами вітчизняних фахівців-практиків. З'ясовано, що відсоток залучення фахівців-практиків закладами перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ та організацій становить від 48 % до 74,6 % загальної кількості викладачів, у регіональних інститутах – 52,4 %.

Теоретичний аналіз української фахової літератури з питань післядипломної освіти та андрагогіки (О. Дубасенюк, Л. Лук'янова, С. Яшник) дає підстави спостерігати за зверненням вітчизняних педагогічних досліджень до вивчення досвіду розвинених країн з питань підготовки фахівців у післядипломній освіті (тьютор, фасилітатор, викладач-андрагог), до обґрунтування їх педагогічної, андрагогічної підготовки, виокремлення особливостей їх діяльності, шляхів, умов і моделей їх підготовки. Форматори як учасники післядипломної освіти залишилися поза вітчизняними науково-педагогічними дослідженнями, але є об'єктом вивчення французьких науковців із 70-х років минулого століття.

За результатами аналізу праць французьких науковців (Ж. Аллуш-Бенейон, Т. Ардуано, Ж.-Ф. Блен, М. Васкансело, П. Граве, К. Дюбар, Ж.-П. Жиен, Р. Сенсолє) та перегляду нормативних документів з'ясовано, що становлення професії „форматора” мало свій історичний перебіг та залежало від розвитку системи підвищення кваліфікації. Французькі науковці приділяли увагу ролі, статусу, функціям форматора та дійшли висновків, що форматор є фахівцем державної служби, який займає посаду, виконує професійні і викладацькі завдання та функції, володіє фаховими вміннями, має статус і потребує підготовки з педагогічних та андрагогічних засад задля передання свого професійного досвіду. Французьке законодавство не вимагає диплома про звання форматора, але фахівець, який пропонує послуги професійного навчання повинен пред'явити документи, що дозволяють виконувати функції викладача в галузі підвищення кваліфікації. Неформальна освіта задовольнила висунуті вимоги до форматорів та надала

можливість отримати підготовку та сертифікат про отримання педагогічних умінь. Звідси статус форматора – найманий фахівець; роль форматора – передання професійних умінь; його функції – педагогічна, соціальна, практична; вимоги – диплом про неповну (ВАС+2) та повну вищу освіту, професійний досвід в органах державного управління, сертифікат про педагогічну підготовку. Відповідно під терміном „форматор” розуміємо фахівця-практика державної служби, який здійснює підвищення кваліфікації державних службовців як професійну діяльність шляхом використання власного професійного досвіду державного службовця в процесі викладання (дистанційно, в аудиторії, на робочому місці), має професійну неформальну освіту в галузі педагогіки та андрагогіки.

На основі дослідження вітчизняної системи підвищення кваліфікації державних службовців та визначення в ній місця фахівців-практиків з'ясовано, що сучасний стан системи можна охарактеризувати як перехідний. Незважаючи на налагоджену роботу закладів підвищення кваліфікації, є недоліки серед яких: брак неформальних форм професійного навчання, відсутність підрозділу підготовки викладачів та фахівців-практиків до роботи в системі підвищення кваліфікації, переважно академічні викладачі здійснюють упровадження інноваційних форм навчання, форм ситуативного навчання, зокрема тренінгів. Залучені фахівці-практики обмежуються лише виступами на семінарах, що зумовлено відсутністю відповідної педагогічної підготовки, невизначеністю їх функцій, прав та обов'язків.

Сформульовані в результаті теоретичного аналізу досліджуваної проблеми висновки стали провідними орієнтирами для подальшого вивчення французького досвіду з питань підготовки та педагогічної діяльності форматора в системі підвищення кваліфікації державних службовців.

У другому розділі – **„Підготовка форматорів до педагогічної діяльності в системі підвищення кваліфікації державних службовців”** - здійснено аналіз французького досвіду щодо теоретичних та організаційних засад педагогічної діяльності форматора в підвищенні кваліфікації державних службовців Франції, обґрунтовано сутність і структуру педагогічної діяльності форматора, розкрито зміст, форми, методи підготовки форматорів до роботи в системі підвищення кваліфікації державних службовців.

У ході аналізу нормативних документів, звітів Національної ради з оцінки політики навчання в рамках підвищення кваліфікації державних службовців Франції було з'ясовано, що підвищення кваліфікації французьких державних службовців здійснюється за моделями навчання: „супутнє навчання”, навчання в „професії”, підготовка до конкурсів та екзаменів, індивідуальний проект. Кожна модель різниться за метою навчання, формою здійснення, критерієм ефективності, часом навчання та джерелом фінансування. Теоретичною основою організації та педагогічного забезпечення процесу підвищення кваліфікації є інженерія. Французький науковець Гі Ле Ботерф досліджує інженерію в професійному навчанні й визначає її як засіб, що забезпечує навчання, спрямоване на вдосконалення професійних навичок виконувати посадові обов'язки через: генеральне планування, детальне планування, умови та порядок навчання, його послідовність, сценарій занять, реальну та цільову професійні ситуації, а також ситуацію перевірки та план конкретних дій. Інженерія відрізняється від

організаційних, проєктивних, конструктивних умінь педагога, оскільки являє собою відразу комплекс цих умінь для дидактичного проєктування як процесу підвищення кваліфікації в цілому, так й окремих занять у цьому контексті. Вона спирається на знання педагогічного менеджменту, андрагогіки, професійної дидактики тощо та поділяється на три види: політичну інженерію, інженерію навчання та педагогічну інженерію. Політична інженерія має стратегічний рівень, її діяльність стосується загальної політики, менеджменту, політики навчання, політики зв'язку та якості навчання. Виконавцями політичної інженерії є сама держава, регіональні адміністративні установи-замовники. Інженерія навчання має організаційний рівень. Напрямок її діяльності полягає в аналізі потреб, проєктуванні (плануванні) та у встановленні порядку оцінювання навчання. Роль виконавців виконують заклади навчання, відповідальні за навчання, співробітники, асистенти та форматори, тобто розробники. Педагогічна інженерія має навчальний рівень, її виконавцями є форматори внутрішні або ситуативні. Напрямок її діяльності є: визначення умов навчання, відбір стажерів, оцінка наявної підготовки, застосування педагогічних прийомів залежно від потреб та очікувань стажерів від навчання й вимог державної установи, управління навчанням, оцінка отриманих знань, підтвердження їх якості.

У процесі теоретичного аналізу досліджень французьких науковців (Л. Енані, М. Лесн, Р. Маркаліно, Г. Пакетт, А. Фонтено) з'ясовано, що теоретичною основою інженерії навчання є професійна дидактика, метою якої є встановлення та розуміння головних властивостей об'єкта, на який спрямовано професійну діяльність. Проєктування навчання, як один із напрямів інженерії навчання, здійснюється форматорами на основі такої ідеї професійної дидактики, як ідея ситуації в професійному навчанні, яка реалізує діяльнісний підхід до підвищення кваліфікації державних службовців Франції, передбачає включення через них слухачів у професійну діяльність на підставі знань (концептуалізація способів їх розв'язання). Звідси походить теорія ситуацій, що становить зміст навчання, забезпечує аналіз ситуацій для розв'язання встановленого завдання, допомагає форматору дотримуватись мети, організувати процес навчання, діалог тощо. Успіх слухачів під час підвищення кваліфікації забезпечується формуванням умінь діяти в професійних ситуаціях, що відбувається через інтенсивне засвоєння, в якому форматору необхідно усунути перешкоди, що виникають у слухачів, на основі виявлення труднощів. Для цього форматор має володіти інженерією професійної дидактики, яку, слідом за французькими науковцями (П. Карре, П. Каспар), розуміємо як виробництво освітніх ресурсів, із використанням нових технологій або без них, але на підставі робочих ситуацій, що підтримують зв'язок навчання з розвитком професійних умінь. Метою такої інженерії є створення та розвиток професійних умінь для виконання роботи, аналізу професійної ситуації, задля того, щоб вийти за межі простого накопичення практичних знань без правил і дати раціональні практичні знання, які інженерія має розвивати.

Результати дослідження щодо сутності педагогічної інженерії дали підстави визначити її як методологію діяльності форматора, яка надає їй логічну організацію, моделює передання вмінь як складової процесу підвищення кваліфікації. Формування вимог до педагогічної інженерії в процесі навчання знаходить підтвердження в таких практиках: знання навчального блоку повинні бути

структуровані й пов'язані з уміннями; сценарій навчання повинен бути описаний як процес обробки інформації та відповідати потребам стажерів; запропоновані заходи мають чітко визначати цілі; спільна діяльність форматора та слухачів повинна переходити до індивідуальної діяльності. Педагогічна інженерія є основою діяльності, яка допомагає застосовувати систему дидактичних принципів, законів і закономірностей у процесі підвищення кваліфікації державних службовців. Принципами навчання державних службовців є: принцип професійного зростання особистості, принципи андрагогіки, інноваційності, елективності, професіоналізації, диференціації та безперервності. Згідно з французькими дослідниками (П. Каре та П. Каспар) вони реалізуються через моделювання професійних ситуацій, з урахуванням потреб тих, хто навчається, а розробка різних ситуацій у процесі навчання, в якому використовується моделювання, повинна враховувати зміни, випадковість у професійній діяльності державного службовця. Отже, використання форматором моделювання як засобу навчання дозволяє охопити всі можливі ситуації, пов'язані з професійною діяльністю.

Для того щоб дослідити теоретичні засади і структуру педагогічної діяльності форматора, здійснено аналіз французької наукової літератури (Гі Ле Ботерф, Л. Лебув'є, Ж. Малглев, Ж.-П. Мартен, Е. Саварі, А. Фонтено та ін.) та розглянуто педагогічну діяльність форматора через призму функцій, дій, методів. Педагогічна діяльність форматора обертається навколо чотирьох функцій: функції продуктивності (бути експертом своєї галузі для ефективного передання досвіду); функції управління (форматору необхідно постійно робити висновки, проводити опитування та стисло й точно висловлювати свої думки, забезпечувати якість обміну та участь усіх стажерів); функції забезпечення сприятливої атмосфери навчання; функції контролю (перевіряти, щоб усі його зусилля були спрямовані на спільну прогресію державних службовців). Дії форматора, які є елементом його педагогічної діяльності, мають послідовність (підготовка, оновлення, очікування; виконання, регулювання, оцінювання процесу навчання; постійний саморозвиток та самоосвіта, рефлексія) та зумовлюються дидактичною ситуацією. Під дидактичною ситуацією розуміють сукупність умов, які пов'язані із засвоєнням знань і вмінь професійної діяльності і які виникають у результаті взаємодії між тими, хто навчається, керівництвом організації, що визначає вимоги, і знаннями форматора. Дидактичні ситуації класифікуються за: метою (спрямовані на швидке передання інформації, на її усвідомлення, формування професійних умінь, на ознайомлення з новим досвідом); способом розв'язання (індивідуально чи в групі); способом створення (на основі моделювання, реальної професійної діяльності, на робочому місці). З'ясовано, що для організації засвоєння знань та вмінь форматору необхідно встановити дидактичний контракт із державними службовцями, що розуміють як угоду, яка регламентує пошук шляхів розв'язання дидактичних ситуацій, порядок навчання, який приводить до засвоєння державним службовцем нових знань та вмінь у професійній діяльності.

На підставі теоретичного аналізу французької наукової літератури (Гі Брусо, Р. Нуарфаліз) встановлено, що дидактичний контракт залежить від засвоєння знань та постійного створення форматором суперечностей між знаннями і незнаннями державних службовців під час підвищення їх кваліфікації, що надає сенс знанням,

будує зв'язок між знаннями та практикою. Встановлення дидактичного контракту зумовлює вибір методів навчання, що різняться за активністю та самостійністю: демонстративний метод (демонстрація та пояснювання дій державних службовців згідно з пропонованою ситуацією), метод аналогій (допомагає слухачам знаходити інші шляхи розв'язання вже знайомого завдання), наставницький (використовується для проведення семінарів, форматор передає знання та вміння у формі доповіді), інтеррогативний (дає змогу розвинути цікавість слухача до пропованої теми та накреслити форматору план дій), метод відкриття (мобілізує індивідуальний досвід державного службовця для оцінювання ситуації та вирішення пропонованого завдання, використовується в проектуванні подій, моделюванні) та метод тренування (спрямовано на поглиблення знань та покращення особистих показників, застосовується для навчання керівних кадрів). З'ясовано, що успішну діяльність форматора визначають педагогічні умови: вміння використовувати ресурси залежно від форм та методів навчання (особистісні – знання, вміння, когнітивні здібності та ін.; професійні – бази даних, схеми експертизи, вміння колег, вміння співробітників інших установ та ін.); розвиток форматора та його особиста мотивація (постійна самоосвіта, умови до стимулювання: кар'єра, заробітна плата, незалежний статус) і професіоналізація, яку французькі науковці розглядають із 90-х років минулого століття. На підставі аналізу досліджень із питань професіоналізації форматора (П.-М. Маркаліно, Ж.-П. Мартен, Е. Саварі та ін.) визначено критерії ефективності професіоналізації для самого форматора: соціальний (зростання соціо професійного статусу форматора, утвердження його як професіонала, покращення іміджу державної служби як виду його професійної діяльності); педагогічний (стосується формування і розвитку у форматора знань із педагогічної інженерії та професійної дидактики, пояснення мети, його функцій та ключових дій, умінь послідовно застосовувати методи для досягнення найбільшої ефективності на кожному з етапів навчання); психологічний (стосується розуміння сутності форматора (індивідуальне перетворення), забезпечення емоційної комфортності процесу навчання для слухачів, налагодження взаємодії між учасниками процесу навчання тощо). У результаті теоретичного аналізу французької наукової літератури з питань розвитку підготовки форматорів у Франції, нами було узагальнено вимоги до їх підготовки: вимоги до знань (теоретичні знання з комплексу педагогічних дисциплін, а також професійних умінь); вимоги до вмінь (уміння з інженерії навчання та педагогічної інженерії: аналізувати потреби державних службовців, установлювати мету та обирати умови навчання, проводити його, оцінювати наявні знання, застосовувати активні методи навчання залежно від потреб та очікувань стажерів від навчання, впроваджувати інновації в процес навчання, управляти навчанням, оцінювати отримані знання, підтверджувати їх, володіти інформаційними технологіями, працювати в команді та індивідуально, керувати неформальною освітою тощо), здатність до педагогічної майстерності (культура спілкування, самоконтроль, оволодіння увагою аудиторії, техніка мовлення тощо); вимоги до особистості форматора (професійна компетентність, відповідальність, розуміння ситуацій, сприйняття потреб слухачів, відчуття часу, подій, упевненість у собі, комунікабельність, здатність установлювати контакти, повага до слухачів, креативність, інноваційність тощо). Тому підготовка форматорів – це організація

неформальної освіти, яка спрямована на опанування фахівцем-практиком комплексу педагогічних методів та педагогічної техніки задля ефективного передання своїх професійних умінь, мета підготовки – це сприяння адаптації форматора до нового середовища діяльності, отримання педагогічних умінь для проведення ефективного навчання, супроводження стажерів, заохочування до розвитку обраної професії форматора. Відповідно, завданнями підготовки форматорів є: організація засвоєння вмінь педагогічної інженерії (для всіх), інженерії навчання (різною мірою для форматорів різної підготовки), педагогічної майстерності, якостей та властивостей особистості форматора, необхідних для успішної діяльності.

Проведений аналіз програм, які поділяються на тематичні блоки і відповідають вимогам до підготовки форматорів, уможливив визначення сучасного змісту підготовки форматорів, який передбачає формування знань і вмінь із педагогічної діяльності, забезпечує професійний та особистий розвиток форматора, є вузько спрямованим, реалізується через засоби навчання: посібники, підручники, схеми, таблиці тощо, у вигляді web-ресурсів, які поділяються на педагогічні гіді (практичні посібники, що містять головні принципи розроблення та організації навчання в рамках підвищення кваліфікації державних посадовців), педагогічні сайти (web-ресурс, що пропонує інформацію на основі реальної роботи форматорів, державних органів, закладів підвищення кваліфікації державних службовців; спрямований на відкрите навчання та навчання на відстані завдяки сучасним інформаційно-комунікаційним технологіям. Основними формами навчання є дистанційне консультування щодо змісту педагогічної діяльності та індивідуальне навчання, педагогічні скриньки (web-ресурс, розподілений за темами та наповнений педагогічною інформацією). З'ясовано, що підготовка форматорів закінчується складанням іспиту та сертифікацією. Інформаційно-комунікаційні технології дають можливість навчати, оперативно відповідати на питання, що виникають у процесі професіоналізації, оцінювати отримані знання інших форматорів. Застосування дистанційного навчання тривалий час для обміну професійним досвідом, обговорення розв'язання професійних завдань та самостійного вивчення зумовило використання неформальної освіти для основної підготовки майбутніх форматорів.

У третьому розділі – **„Впровадження французького досвіду підготовки форматорів у систему підвищення кваліфікації державних службовців України”** – визначено передумови, шляхи та перспективи впровадження французького досвіду підготовки форматорів до підготовки фахівців-практиків системи підвищення кваліфікації державних службовців в Україні.

На підставі аналізу вітчизняних нормативних документів, наявного технічного забезпечення дистанційного навчання, розвитку неформальної освіти, роботи сайтів громадських організацій державних службовців, різних органів державного управління з'ясовано, що на сьогодні в Україні існують нормативні передумови (Закон України „Про вищу освіту” від 1 липня 2014 року розділ X „Категорії учасників освітнього процесу” в статті 52 закріплює те, що фахівці-практики є учасниками освітнього процесу в вищих навчальних закладах), технічні (педагогічні платформи Moodle та DOCEBO для забезпечення дистанційного навчання, неформальної освіти) та організаційні (сайти, сторінки громадських організацій

державних службовців, де розміщені журнали, звіти, наукові статті тощо; сайти органів державної влади, закладів перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців, де можна знайти різноманітну інформацію з питань державної служби: закони, пояснення, програми, оголошення тощо).

Спираючись на визначені в теоретичній частині наукового дослідження теоретичні засади і структуру педагогічної діяльності форматорів, відповідно до вказаних функцій, дій, методів, вимог до форматора було розроблено анкети з метою визначення рівня сформованості вміння інженерії навчання у вітчизняних фахівців-практиків та якості проведення навчання; з'ясування причин неефективного навчання фахівцем-практиком. В анкетуванні брали участь 83 працівники облдержадміністрацій, депутати обласної ради, представники органів місцевого самоврядування Запорізької області та 31 фахівець-практик. Результати анкетувань державних службовців указують на те, що для досягнення ефективності навчання, а саме задля задоволення потреб та очікувань державних службовців від навчання, фахівцям-практикам необхідно вчитися інженерії навчання, педагогічній майстерності, педагогічній техніці, їм бракує педагогічних знань та вмінь, вони не знайомі зі своїми функціями, не розуміють мету своєї діяльності. Саме ці питання стали основою для визначення змісту підготовки фахівців-практиків України на зразок форматорів Франції.

Першим кроком упровадження французького досвіду підготовки форматорів стала розробка web-ресурсу (<http://www.osvitagov.in.ua/index-19.htm>) з метою надати доступ фахівцю-практику до інформації з професійних питань (останні події в державній службі України, зміни в законодавстві, звіти закладів перепідготовки та підвищення кваліфікації і т. ін.); забезпечити колективний обмін та рефлексію (можливість обмінюватись досвідом та вивчати дії інших колег у складних ситуаціях через фахівців-практиків – флеш-ролики), індивідуальну роботу (можливість фахівця-практика оцінювати свій професіоналізм із різних питань – тестові завдання), навчання основам педагогіки та викладацької діяльності (програма навчання, методичні рекомендації, доступний педагогічний інструментарій тощо). Далі було розроблено і впроваджено програму підготовки фахівців-практиків, мета якої полягала у формуванні теоретичної бази та практичних умінь, що становлять основу педагогічної діяльності фахівця-практика в системі підвищення кваліфікації державних службовців; визначено такі її завдання: формування розуміння ролі та функцій фахівця-практика в процесі підвищення кваліфікації державних службовців України; формування у фахівців-практиків знань про процес навчання в рамках підвищення кваліфікації державних службовців; розкриття особливостей організації та проведення ефективного навчання фахівцями-практиками в закладах підвищення кваліфікації державних службовців, а також специфіки методів, форм, засобів навчання; формування педагогічної майстерності в державних службовців; крім того, до програми додано розробку педагогічного гіда та методичних матеріалів.

Із метою виявлення ефективності впровадження розробленого web-ресурсу, педагогічного гіда й методичних матеріалів здійснено післякурсове опитування фахівців-практиків (загальна кількість – 70 осіб), державних службовців та слухачів (загальна кількість – 138 осіб).

Отримані результати опитування фахівців-практиків указують на корисність змісту педагогічного гіда, його доступність та можливість використання під час підвищення кваліфікації. Основну увагу фахівці-практики приділили методичним рекомендаціям щодо визначення потреб державних службовців у навчанні, плануванню навчання за допомогою „Зошита обов’язків”, інформації на педагогічному сайті. До впровадження французького досвіду державні службовці не були задоволені роботою фахівців-практиків, усю їх діяльність вони оцінили: на „3” – 48 %, на „2” – 28 %, на „4” – 19 %, на „1” – 5 %. У той же час 77 % фахівців-практиків оцінили свою діяльність на „3”, 18 % – на „4” та навіть 4 % – на „2”. За результатами післякурсого опитування 60 % державних службовців були задоволені навчанням, що проводили фахівці-практики, які пройшли неформальну освіту за web-ресурсом, програмою і педагогічним гідом, та оцінили її на „4” та 40 % – на „5”. Своєю роботою були задоволені і фахівці-практики (60 % – на „4”, 40 % – на „5”). За табл. 1 спостерігаємо покращення якості проведення занять фахівцями-практиками.

Таблиця 1

**Результати впровадження французького досвіду
в підвищення кваліфікації державних службовців**

	До навчання (за 5-ти бальною шкалою)		Після навчання (за 5-ти бальною шкалою)	
	Державні службовці	Фахівці-практики	Державні службовці	Фахівці-практики
Якість проведеного заняття	„3” – 48%	„3” – 77%	„4” – 60%	„4” – 60%
	„2” – 28%	„4” – 18%	„5” – 40%	„5” – 40%
	„4” – 19%	„2” – 4%		
	„1” – 5%			

Визначено, що подальше впровадження французького досвіду підготовки форматорів в Україні необхідно здійснювати за напрямками: 1) стратегічним (змістити акценти в підвищенні кваліфікації державних службовців на розвиток неформальних форм навчання, мати управлінські рішення задля активного залучення фахівців-практиків до процесу навчання, мотивувати особистісну готовність фахівців-практиків до підготовки для педагогічної діяльності); 2) нормативно-правовим (розробити організаційне підґрунтя для діяльності фахівців-практиків, створити інфраструктуру забезпечення їх ресурсами та контролю за ними, моніторингу потреб); 3) педагогічний (здійснювати наукові пошуки в напрямі професійної підготовки фахівців-практиків, методів їх роботи; розробити інформаційний педагогічний ресурс, підтримувати його наповнення, оновлення, актуальність, гнучкість, організувати його технічну, наукову та інформаційну підтримку); 4) технологічним (розробити інформаційний педагогічний ресурс, підтримувати його наповнення, оновлення, актуальність, гнучкість, організувати його технічну, наукову та інформаційну підтримку); 5) організаційним (забезпечити єдність науки, практичної діяльності за посадою та закономірностей освітнього процесу в системі підвищення кваліфікації державних службовців, зокрема роботі фахівців-практиків).

У проведеному нами дослідженні досвіду підготовки форматорів до роботи в системі підвищення кваліфікації державних службовців у Франції на підставі теоретичного аналізу джерел із проблеми та результатів впровадження ідей французького досвіду в систему підвищення кваліфікації державних службовців України ми дійшли таких **висновків**:

1. Процес підвищення кваліфікації державних службовців є актуальною проблемою для досліджень науковців різних сфер науки: державного управління, післядипломної освіти, педагогіки, теорії і методики професійної освіти, андрагогіки. Одним із головних напрямів наукових пошуків є впровадження інновації в процес підвищення кваліфікації державних службовців, який розглядається в чотирьох аспектах: концептуальному (розроблення нормативно-правового забезпечення у сфері підвищення кваліфікації); змістовому (створення нового змістового контексту в навчальних програмах, планах та навчально-методичних матеріалах відповідно до потреб державного управління); методичному (застосування нетрадиційних методів та форм навчання); організаційному (опрацювання нових підходів до організації навчання: обсяг навчальних годин, організація заходів за потребами державних органів та органів державного самоврядування). Освітняни здебільшого приділяють увагу методичному аспекту та наголошують на необхідності впровадження інтерактивних форм навчання, спрямованих на вироблення вмінь управлінської діяльності посадовців. Актуальною є потреба у фахівцях-практиках, які не тільки володіють уміннями викладацької роботи й питаннями теорії навчання, але й мають досвід із практики державного управління та місцевого самоврядування. Доведена відсутність підготовки таких фахівців в Україні дає можливість обґрунтувати необхідність здійснення дослідження в напрямі підготовки фахівців-практиків закладами системи підвищення кваліфікації задля вдосконалення процесу підвищення кваліфікації державних службовців України. Схожість систем підвищення кваліфікації державних службовців Франції та України доводить доцільність вивчення французького досвіду підготовки форматорів, які є аналогами вітчизняних фахівців-практиків та об'єктом досліджень французьких науковців протягом останніх 30-ти років, але залишились поза увагою українських дослідників. Робота форматорів у системі підвищення кваліфікації ґрунтується на особливостях їх ролі, статусу, функцій, вимог, які є чітко визначеними в нормативних документах. „Форматор” – це фахівець-практик державної служби, який здійснює підвищення кваліфікації державних службовців як професійну діяльність, використовуючи власний професійний досвід державного службовця у викладацькій діяльності (дистанційно, в аудиторії, на робочому місці), має професійну неформальну освіту в галузі педагогіки та андрагогіки.

Система підвищення кваліфікації державних службовців України постійно розвивається. На сьогодні серед її суттєвих недоліків є відсутність неформальної освіти для підготовки фахівців-практиків до педагогічної діяльності в системі підвищення кваліфікації державних службовців України.

2. Діяльність форматора в підвищенні кваліфікації державних службовців Франції має організаційні та теоретико-методологічні засади. Моделями підвищення

кваліфікації державних службовців є супутнє навчання та навчання в „професії”, підготовка до конкурсів та екзаменів, індивідуальний проект, що становлять організаційну основу. Методологічну роль у підвищенні кваліфікації державних службовців Франції виконує інженерія: політична інженерія, інженерія навчання та педагогічна інженерія, які ґрунтуються на ідеях діяльнісного підходу та екзистенціалізму, професійної дидактики, андрагогіки, ергономічної психології. Структуру педагогічної діяльності форматора визначають чотири головні функції: функція продуктивності, функція управління, функція забезпечення сприятливої атмосфери навчання, функція контролю. Метою педагогічної діяльності форматора є передання методів роботи та досвіду розв’язання професійних ситуацій. Дії форматора зумовлює дидактична ситуація, яка є основою організації взаємодії між тими, хто навчається, враховуючи їх очікування та потреби, вимоги державної установи, знання та вміння форматора. Особливою практикою форматора в процесі підвищення кваліфікації є встановлення дидактичного контракту зі слухачами, успіх якого залежить від умінь форматора використовувати спеціальні методи навчання (інтеррогативний, демонстративний, наставницький, метод аналогій та відкриття, метод тренування). Під дидактичним контрактом розуміють угоду, яка регламентує пошук шляхів розв’язання дидактичних ситуацій, порядок навчання, який приводить до засвоєння державним службовцем нових знань та умінь у професійній діяльності. Педагогічними умовами педагогічної діяльності форматора є: вміння використовувати ресурси, розвиток форматора та його особиста мотивація до роботи, професіоналізація. „Професіоналізацію форматорів” розуміють як процес зростання його соціо професійного статусу, формування і розвитку знань із педагогічної інженерії та професійної дидактики, психологічного перетворення.

3. На підставі узагальнення теорії та практики підготовки форматорів системи підвищення кваліфікації державних службовців Франції визначено такі вимоги до їх підготовки: вимоги до знань (теоретичні знання з комплексу педагогічних дисциплін, а також професійних умінь), вимоги до умінь (теоретичні знання з комплексу педагогічних дисциплін, а також професійних умінь, вмінь педагогічної майстерності), вимоги до особистості форматора (професійна компетентність, відповідальність, розуміння ситуацій, сприйняття потреб слухачів, відчуття часу, подій, упевненість у собі, комунікабельність, здатність установлювати контакти, повага до слухачів, креативність, інноваційність тощо). Підготовка форматорів – це організація неформальної освіти, яка спрямована на опанування фахівцем-практиком комплексу педагогічних методів та педагогічної техніки задля ефективного передання своїх професійних умінь. Метою підготовки форматора є сприяння його адаптації до нового робочого середовища, отримання педагогічних умінь для проведення ефективного навчання, супроводження стажерів, заохочування до розвитку обраної професії форматора. Зміст підготовки форматорів передбачає формування знань і умінь із педагогічної діяльності, забезпечує професійний та особистий розвиток форматора, є вузько спрямованим на становлення фахівця в професійній дидактиці, відповідає вимогам і реалізується через засоби навчання: посібники, підручники, схеми, таблиці, а також web-ресурси, які поділяються на педагогічні гіді, педагогічні сайти, педагогічні скриньки. Програми підготовки форматорів є лінійними і відповідають їх потребам

у педагогічній діяльності. Підготовка форматорів закінчується складанням іспиту та сертифікацією, здійснюється через неформальну освіту на основі розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, які дають можливість форматорам об'єднатися у співтовариства та застосовувати дистанційне навчання, обмінюватися професійним досвідом, обговорювати розв'язання професійних завдань, самостійно вивчати матеріал із педагогічних і професійних питань тривалий час.

4. В Україні створено передумови підготовки фахівців-практиків до роботи в системі підвищення кваліфікації державних службовців за французьким досвідом: нормативні, організаційні й технічні. Впровадження французького досвіду можливе такими шляхами: створенням web-ресурсу як педагогічного сайту „Освітній портал для державних службовців” програми підготовки фахівців-практиків, педагогічного гіда та методичних рекомендацій, що ознайомлюють вітчизняних організаторів підвищення кваліфікації державних службовців та осіб місцевого самоврядування й фахівців-практиків із французьким досвідом підготовки форматорів та їх роботою. Успішне засвоєння фахівцем-практиком інформації з педагогічних питань та одночасне використання інформації завдяки web-ресурсу значно підвищує якість освітніх послуг, що надають фахівці-практики державним службовцям у процесі підвищення кваліфікації останніх. Подальші перспективи впровадження прогресивного французького досвіду підготовки фахівців-практиків до системи підвищення кваліфікації державних службовців в Україні мають кілька магістральних напрямів, а саме: стратегічний, нормативно-правовий, педагогічний, технологічний, організаційний.

Здійснене дослідження не вичерпує всіх питань підготовки фахівців-практиків до роботи в системі підвищення кваліфікації державних службовців. Подальшого опрацювання потребують такі питання, як визначення критеріїв відбору фахівців-практиків для педагогічної діяльності; оцінка їх діяльності. Необхідним також є вивчення французького досвіду щодо змісту навчання форматорів, залучених до різних інституцій державної влади та навчальних закладів, які здійснюють підвищення кваліфікації державних службовців.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у фахових науково-методичних виданнях:

1. Гончаренко О. Використання сучасного педагогічного інструментарію в професійній освіті державних службовців: французький досвід та українські перспективи / О. Гончаренко // Новий Колегіум. – 2013. – № 3. – С. 26–30.

2. Гончаренко О. Методичне та педагогічне забезпечення як чинник удосконалення безперервної професійної освіти державних службовців (досвід Франції) / О. Гончаренко // Зб. наук. праць Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – К. : ВІКНУ, 2013. – Вип. №41. – С. 137–142.

3. Гончаренко О. Використання активних педагогічних методів у навчальному процесі в рамках підвищення кваліфікації державних службовців (досвід Франції) / О. Гончаренко / Вісник ЗНУ. – 2013. – №3(21). – С. 209–214.

4. Гончаренко О. Праксіологічне застосування принципів навчання державних службовців у процесі підвищення їх кваліфікації (досвід Франції) / О.

Гончаренко // Науковий журнал Порівняльно-педагогічні студії. – 2014. – № 2-3 (20-21). – С. 175–180.

5. Гончаренко О. Особливості методики підготовки фахівців-практиків до роботи в системі підвищення кваліфікації державних службовців / О. Гончаренко // Зб. наук. праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди „Засоби навчальної та науково-дослідної роботи”. – 2014. – № 43. – С. 65–68.

Статті у зарубіжних науково-методичних виданнях:

6. Гончаренко О. Разработка и использование web-ресурса в качестве педагогического инструментария / Д. Булавин, О. Гончаренко, Г. Поляков // Научный рецензируемый журнал. Белгородского государственного университета. История. Политология. Экономика. Информатика. – № 21(192). – 2014. – Вып. 32/1. – С. 131–136.

7. Гончаренко О. Французский опыт профессионализации форматоров системы повышения квалификации государственных служащих / О. Гончаренко // Современные проблемы и перспективы развития педагогики и психологии. – Махачкала, ООО „Апробация”, 2014. – № 3. – С. 80–86.

Статті в інших виданнях, матеріали конференцій:

8. Гончаренко О. Вимоги модернізації професійної підготовки держслужбовців у зв'язку з інтеграцією України в європейський освітнянський простір / О. Гончаренко // Основные парадигмы педагогики и психологии в XXI веке: материалы науч.-практ. конф. (11-12 ноября 2011 г., г. Харьков). – Харьков: Восточнoукраинская организация „Центр педагогических исследований”, 2011. – С. 27–28.

9. Гончаренко О. Аналіз педагогічного інструментарію викладачів системи підвищення кваліфікації державних службовців (досвід Франції) / О. Гончаренко // Наукові записки Малої академії наук України : зб. наук. праць. – К. – 2013. – № 4. – С.196-201

10. Гончаренко О. Потенціал самоосвіти в євроінтеграції вищої освіти України / О. Гончаренко // Методологія сучасних наукових досліджень : матеріали VIII Науково-практичної конференції молодих учених (17-18 жовтня 2011 р., м. Харків). – Харків : ХНП, 2011. – С. 13–14.

11. Гончаренко О. Можливості вирішення сучасних педагогічних проблем підготовки державних службовців в рамках безперервної професійної освіти [Текст] / О. Гончаренко // Модернізація загальної та професійної освіти в умовах глобального світу: тези доповідей Всеукраїнської наук.-практ. конф. (22-23 березня 2013 р., м. Запоріжжя) / за ред. В. М. Огаренко та ін. – Запоріжжя : КПУ, 2013. – С. 136–137.

12. Гончаренко О. Педагогічна інженерія як важіль якісної педагогічної діяльності форматорів у системі підвищення кваліфікації державних службовців (досвід Франції) / О. Гончаренко // Педагогічні та психологічні науки: актуальні питання: зб. тез міжнародної науково-практичної конференції (16-17 травня 2014 р., м. Харків). – Харків: Східноукраїнська організація „Центр педагогічних досліджень”, 2014. – С. 59–62.

13. Гончаренко О. Особливості педагогічної діяльності форматорів у системі підвищення кваліфікації державних службовців Франції / О. Гончаренко // Наук. журнал „Молодий вчений”. – 2014. – № 11(14). – С. 170-174..

Гончаренко О. В. Підготовка форматорів до роботи в системі підвищення кваліфікації державних службовців у Франції. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Державний вищий навчальний заклад „Донбаський державний педагогічний університет”. – Слов’янськ, 2015.

Дисертаційну роботу присвячено проблемі підготовки форматорів до роботи в системі підвищення кваліфікації державних службовців у Франції.

Досліджено ступінь науково-педагогічної розробленості проблематики підвищення кваліфікації державних службовців в українській та французькій фаховій літературі. Доведено аналогію французьких форматорів і вітчизняних фахівців-практиків та доцільність вивчення французького досвіду підготовки форматорів до роботи в системі підвищення кваліфікації державних службовців. У дослідженні здійснено теоретичний аналіз французької фахової літератури та вперше науково обґрунтовано сутність і структуру педагогічної діяльності форматора як суб’єкта освітнього процесу в системі підвищення кваліфікації державних службовців Франції. Розкрито поняття „професійна дидактика”, „інженерія навчання”, „педагогічна інженерія”. Визначено передумови та шляхи впровадження французького досвіду підготовки форматорів до підготовки фахівців-практиків системи підвищення кваліфікації державних службовців в Україні. Удосконалено шляхи реалізації неформальної професійної освіти дорослих, зокрема навчання державних службовців за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій.

Ключові слова: форматор, підготовка форматорів до педагогічної діяльності, професійна дидактика, дидактичний контракт, дидактична ситуація.

Гончаренко Е. В. Подготовка форматоров к работе в системе повышения квалификации государственных служащих во Франции. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. - Государственное высшее учебное заведение „Донбасский государственный педагогический университет”. - Славянск, 2015.

Диссертация посвящена изучению проблемы подготовки форматоров к работе в системе повышения квалификации государственных служащих во Франции. В работе исследована степень научно-педагогической разработанности проблематики повышения квалификации государственных служащих в украинской и французской научной литературе, доказана целесообразность изучения французского опыта подготовки форматоров как аналогов украинских специалистов-практиков, которые привлекаются к процессу повышения квалификации государственных служащих.

В ходе диссертационного исследования впервые осуществлен теоретический

анализ французской научной литературы, посвященной деятельности форматоров в системе повышения квалификации государственных служащих во Франции. Особое внимание было уделено сущности и структуре педагогической деятельности форматора. Определены теоретико-методологические основы педагогической деятельности форматоров (инженерия обучения, педагогическая инженерия), которые основываются на идеях деятельностного подхода, экзистенциализма, профессиональной дидактики, андрагогики, эргономической психологии относительно обучения взрослой аудитории в аспекте принципов, содержания, методов, форм обучения.

Раскрыты понятия „инженерия обучения”, „педагогическая инженерия”, „профессиональная дидактика”. Конкретизированы функции, цель, действия, методы, педагогические условия деятельности форматора, что позволило обосновать требования к их подготовке. Такими требованиями являются: требования к знаниям, требования к умениям, требования к личности форматора. Были определены: цель подготовки (заключается в содействии адаптации форматора к новой рабочей среде, получении педагогических умений для проведения эффективного обучения, сопровождении стажеров, развитии выбранной профессии форматора); содержание, (направлено на формирование знаний и умений педагогической деятельности, профессиональное и личностное развитие форматора), а также формы подготовки (семинары, практические занятия, посещения, встречи и др.). Доказано, что в Украине созданы предпосылки подготовки специалистов-практиков к работе в системе повышения квалификации государственных служащих по примеру Франции: нормативные, организационные, технические, что позволило разработать и внедрить web-ресурс в качестве педагогического сайта, программу подготовки, педагогический гид и методические рекомендации. Внедрение происходило на основе результатов анкетирования с целью определения потребностей как государственных служащих, так и специалистов-практиков. Определены дальнейшие перспективы внедрения французского опыта в Украине: стратегический (изменение акцентов в повышении квалификации государственных служащих на развитие неформального образования, наличие управленческих решений для активного вовлечения специалистов-практиков, формирование личностной готовности специалистов-практиков к педагогической деятельности и т. д), нормативно-правовой (разработка правовой основы для деятельности специалистов-практиков, создания инфраструктуры обеспечения их ресурсами и контроля за ними, мониторинга потребностей и т. д), педагогический (необходимость научных изысканий в направлении профессиональной подготовки специалистов-практиков, методов их работы и т.п.), организационный (обеспечение единства науки, практической деятельности по должности и закономерностей образовательного процесса в системе повышения квалификации государственных служащих, в частности работе специалистов-практиков), технологический (разработка информационного ресурса, его наполнения, обновления, актуальность, гибкость, а также техническая, научная и информационная поддержка ресурса).

Ключевые слова: форматор, подготовка форматоров к педагогической деятельности, профессиональная дидактика, дидактический контракт, дидактическая ситуация.

Goncharenko O. V. Preparation of formators to work in the system of state officials' education in France. – Manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Pedagogy: Speciality 13.00.04 – Theory and Methods of Vocational Training. – State Higher Educational Establishment „Donbas State Pedagogical University”. – Slovyansk, 2015.

The present research dwells upon the training of formators for work in the system of state officials' continuing training in France. The research holds the analysis of the level of scientific development of the issue of state officials' continuing education in French and Ukrainian professional literature. It draws the analogy between French formators and Ukrainian practitioners and reveals the research relevance of the French experience of state officials' continuing training system in France. The study is based on the theoretical analysis of French professional literature and it is the first to scientifically justify the essence and structure of professional activities of a formator as a subject of the educational process in the further training system of state officials in France. The research derives the notions of „professional didactics”, „training engineering”, „pedagogical engineering”, „professional didactics engineering”; determines the factors and implementation methods of the French experience in formators' training for state officials' further education in Ukraine. The implementation methods of informal continuing education of state officials have been improved with information and communication technologies.

Key words: didactic contract, didactic situation, formator, formators' training for professional activities, professional didactics.

Підписано до друку 29.10.2015р. Формат 60х90/16.
Гарнітура Times New Roman. Папір офсетний. Друк різнографічний.
Ум.друк.арк.0,9. Наклад 100 прим. Зам. № 62/15

Надруковано:ФОП Половінченко О.В.
Свід. №637395 від 27.01.2005 р.
М. Харків, вул.. Мира,20.
Тел. (057) 751-14-04
t.novaprint@gmail.com